

THỰC TRẠNG VÀ BIỆN PHÁP QUẢN LÝ GIÁO DỤC PHẬT GIÁO Ở CÁC TRƯỜNG TRUNG CẤP PHẬT HỌC TỈNH ĐỒNG THÁP

Huỳnh Mộng Tuyền
Khoa Giáo dục chính trị & Quản lý giáo dục, Trường Sư phạm,
Trường Đại học Đồng Tháp, Việt Nam
Nguyễn Thị Bình
Học viên cao học, Trường Đại học Đồng Tháp, Việt Nam
Email: minhngoethichnu1009@gmail.com

Tóm tắt: Giáo dục Phật giáo có vai trò quan trọng trong việc đào tạo đội ngũ Tăng Ni sinh vừa có tri thức Phật học, vừa có phẩm chất đạo đức và năng lực hoằng pháp. Trong hệ thống giáo dục Phật giáo Việt Nam, trường Trung cấp Phật học là bậc học nền tảng, do đó chất lượng giáo dục phụ thuộc lớn vào công tác quản lý giáo dục. Bài báo tập trung khảo sát thực trạng quản lý giáo dục Phật giáo tại các trường Trung cấp Phật học tỉnh Đồng Tháp trên bốn phương diện: lập kế hoạch, tổ chức thực hiện, chỉ đạo và kiểm tra – đánh giá. Kết quả nghiên cứu cho thấy công tác quản lý giáo dục Phật giáo đã được triển khai tương đối đầy đủ nhưng hiệu quả còn hạn chế, nhiều nội dung mới đạt mức trung bình và khá. Trên cơ sở đó, bài báo đề xuất hệ thống biện pháp quản lý nhằm nâng cao hiệu quả giáo dục Phật giáo tại các trường Trung cấp Phật học tỉnh Đồng Tháp trong giai đoạn hiện nay.

Từ khóa: quản lý giáo dục; giáo dục Phật giáo; Trung cấp Phật học; Đồng Tháp.

CURRENT SITUATION AND MANAGEMENT MEASURES FOR BUDDHIST EDUCATION IN BUDDHIST SECONDARY SCHOOLS IN DONG THAP PROVINCE

Abstract: This paper examines the current state of educational management in Intermediate Buddhist Schools in Dong Thap province. The study focuses on four management functions: planning, organizing, directing, and evaluating. The findings indicate that management activities have been implemented at a moderate level, with several limitations in resource allocation and the use of evaluation results. Based on these findings, the paper proposes management measures to improve the quality of Buddhist education in the current context.

Keywords: educational management, Buddhist education, Intermediate Buddhist schools, Dong Thap province

Nhận bài: 31.12.2025

Phản biện: 21.01.2026

Duyệt đăng: 25.01.2026

I. GIỚI THIỆU

Theo Trần Kiểm (2008), quản lý giáo dục là quá trình tác động có mục đích, có kế hoạch của chủ thể quản lý nhằm tổ chức, điều hành và kiểm tra các hoạt động giáo dục để đạt được mục tiêu đề ra. Bùi Minh Hiền và Nguyễn Vũ Bích Hiền (2015) cho rằng hiệu quả quản lý giáo dục phụ thuộc vào việc thực hiện đầy đủ và đồng bộ các chức năng quản lý như: lập kế hoạch, tổ chức thực hiện, chỉ đạo và kiểm tra – đánh giá.

Đối với giáo dục Phật giáo, quản lý không chỉ hướng đến hoạt động dạy học mà còn bao hàm quản lý quá trình tu học, rèn luyện giới – định – tuệ của Tăng Ni sinh (Giáo hội Phật giáo Việt Nam, 2017). Do đó, quản lý giáo dục Phật giáo mang tính đặc thù, vừa vận dụng lý luận quản lý giáo dục hiện đại, vừa gắn với mục tiêu giáo dục đạo đức và tu tập.

Trong những năm qua, hệ thống các trường Trung cấp Phật học đã góp phần quan trọng trong việc đào tạo đội ngũ Tăng Ni sinh cho Giáo hội Phật giáo Việt Nam. Tuy nhiên, thực tiễn cho thấy công tác quản lý giáo dục Phật giáo tại nhiều cơ sở đào tạo vẫn còn những hạn chế, nhất là trong

việc phân bổ nguồn lực, chỉ đạo đổi mới phương pháp và sử dụng kết quả kiểm tra – đánh giá để điều chỉnh hoạt động giáo dục (Nguyễn Thị Bình, 2022).

Kết quả khảo sát tại các trường Trung cấp Phật học tỉnh Đồng Tháp cho thấy công tác quản lý giáo dục Phật giáo đã được triển khai trên các phương diện lập kế hoạch, tổ chức thực hiện, chỉ đạo và kiểm tra – đánh giá, song mức độ thực hiện chủ yếu đạt mức trung bình và khá. Một số nội dung còn hạn chế như: dự kiến nguồn lực chưa đầy đủ, phân công nhiệm vụ chưa thật sự hợp lý, vai trò chỉ đạo đổi mới chưa rõ nét và việc sử dụng kết quả đánh giá để cải tiến hoạt động giáo dục còn hình thức. Thực trạng này đặt ra yêu cầu cần có các biện pháp quản lý phù hợp nhằm nâng cao hiệu quả giáo dục Phật giáo tại các trường Trung cấp Phật học tỉnh Đồng Tháp trong giai đoạn hiện nay.

II. CƠ SỞ LÝ LUẬN

Việc đề xuất các biện pháp quản lý phương pháp giáo dục Phật giáo được xây dựng trên cơ sở kết hợp giữa lý luận quản lý giáo dục, định hướng chính sách về giáo dục và tôn giáo, cùng kết quả nghiên cứu thực tiễn tại các trường Trung cấp Phật học tỉnh Đồng Tháp.

Về cơ sở lý luận, quản lý phương pháp giáo dục Phật giáo cần được thực hiện thông qua các chức năng quản lý cơ bản gồm lập kế hoạch, tổ chức thực hiện, chỉ đạo và kiểm tra – đánh giá, bảo đảm tính hệ thống và liên tục của quá trình quản lý (Trần Kiểm, 2008). Việc quản lý này không chỉ hướng đến hoạt động dạy học mà còn bao hàm quản lý quá trình tu tập và rèn luyện đạo hạnh của Tăng Ni sinh.

Về cơ sở pháp lý, Hiến chương Giáo hội Phật giáo Việt Nam, Luật Tín ngưỡng, Tôn giáo (2016), Nghị quyết số 29-NQ/TW (2013) và các văn bản liên quan đã khẳng định vai trò của giáo dục tôn giáo trong hệ thống giáo dục quốc dân, đồng thời yêu cầu nâng cao chất lượng đào tạo, đổi mới phương pháp giáo dục và tăng cường công tác quản lý.

Về cơ sở thực tiễn, kết quả khảo sát cho thấy công tác quản lý phương pháp giáo dục Phật giáo tại các trường Trung cấp Phật học tỉnh Đồng Tháp đạt mức khá nhưng chưa đồng đều giữa các nội dung quản lý; trong đó, lập kế hoạch và tổ chức thực hiện được đánh giá cao hơn so với hoạt động chỉ đạo và phản hồi sau kiểm tra – đánh giá. Thực trạng này đặt ra yêu cầu cần có các biện pháp quản lý phù hợp, khả thi và gắn với đặc thù giáo dục Phật giáo.

III. THỰC TRẠNG QUẢN LÝ GIÁO DỤC PHẬT GIÁO Ở CÁC TRƯỜNG TRUNG CẤP PHẬT HỌC TỈNH ĐỒNG THÁP

3.1. Thực trạng lập kế hoạch quản lý giáo dục Phật giáo

Bảng 1. Đánh giá của CBQL và GV về mức độ lập kế hoạch

TT	Lập kế hoạch	CBL			GV		
		ĐTB	ĐLC	T.H	ĐTB	ĐLC	T.H
1	Đánh giá thực trạng, điểm mạnh, điểm yếu của phương pháp giáo dục Phật giáo hiện nay;	3,51	0,72	3	3,66	0,58	4
2	Xác định mục tiêu cần đạt của quản lý phương pháp giáo dục Phật giáo	4,13	0,79	4	4,10	0,75	5
3	Đề ra các biện pháp thực hiện kế hoạch quản lý phương pháp giáo dục Phật giáo	3,92	0,83	5	3,71	0,62	3
4	Xác định nguồn lực cần huy động cho quản lý phương pháp giáo dục Phật giáo	3,18	0,70	2	3,16	0,64	2
5	Hoàn thiện và ban hành kế hoạch quản lý phương pháp giáo dục Phật giáo.	3,10	0,79	1	3,09	0,69	1
6	Nội dung khác:						
Điểm trung bình		3,57	0,77		3,54	0,66	

Kết quả khảo sát cho thấy công tác lập kế hoạch quản lý phương pháp giáo dục Phật giáo đạt mức khá (CBQL: ĐTB = 3,57; GV: ĐTB = 3,54). Nội dung được đánh giá cao nhất là xác định mục tiêu quản lý (CBQL: 4,13; GV: 4,10), chứng tỏ các trường đã quan tâm đến việc định hướng mục tiêu giáo dục Phật giáo. Tuy nhiên, các nội dung

liên quan đến bảo đảm nguồn lực và hoàn thiện kế hoạch có điểm thấp nhất (CBQL: 3,18–3,10; GV: 3,16–3,09), phản ánh công tác lập kế hoạch còn thiên về hình thức, chưa gắn chặt với điều kiện thực tiễn và khả năng triển khai.

3.2. Thực trạng tổ chức thực hiện quản lý giáo dục Phật giáo

Bảng 2. Đánh giá của CBQL và GV về tổ chức thực hiện

TT	Lập kế hoạch	CBL			GV		
		ĐTB	ĐLC	T.H	ĐTB	ĐLC	T.H
1	Triển khai kế hoạch phương pháp giáo dục Phật giáo cho các bộ phận chức năng thực hiện	3,64	0,84	2	3,71	0,64	3
2	Phân công nhiệm vụ, phân bổ nguồn lực thực hiện phương pháp giáo dục Phật giáo cho tăng ni sinh.	3,28	0,72	1	3,07	0,76	1
3	Các bộ phận chức năng có chương trình, kế hoạch thực hiện phương pháp giáo dục Phật giáo cho tăng ni sinh	3,69	0,75	3	3,87	0,64	4
4	Theo dõi, giám sát, hỗ trợ, xử lý tình huống kịp thời thực hiện phương pháp giáo dục Phật giáo cho tăng ni sinh.	3,67	0,95	4	3,64	0,70	2
5	Nội dung khác:						
Điểm trung bình		3,57	0,82		3,58	0,68	

Hoạt động tổ chức thực hiện được đánh giá ở mức khá (CBQL: ĐTB = 3,57; GV: 3,58). Các bộ phận chức năng đã có chương trình, kế hoạch thực hiện phương pháp giáo dục Phật giáo (CBQL: 3,69; GV: 3,87). Tuy nhiên, việc phân công nhiệm vụ và phân bổ nguồn lực còn hạn chế (CBQL: 3,28; GV: 3,07), cho thấy cơ chế phối hợp chưa rõ ràng, hoạt động giáo dục Phật giáo còn phụ thuộc nhiều vào nỗ lực cá nhân của giảng sư.

3.3. Thực trạng chỉ đạo thực hiện quản lý giáo dục Phật giáo

Công tác chỉ đạo đạt mức khá (CBQL: ĐTB = 3,73; GV: 3,68). Nội dung thúc đẩy, động viên và giám sát thực hiện được đánh giá cao (CBQL: 4,36; GV: 4,17), thể hiện vai trò điều hành của Ban Giám hiệu. Tuy nhiên, việc phân công chủ thể chỉ đạo còn thấp (CBQL: 3,15; GV: 3,13), cho thấy trách nhiệm trong chỉ đạo chưa được xác định rõ, làm giảm hiệu quả tác động đến đổi mới phương pháp giáo dục Phật giáo.

3.4. Thực trạng kiểm tra – đánh giá quản lý giáo dục Phật giáo

Hoạt động kiểm tra – đánh giá đạt mức khá (CBQL: ĐTB = 3,73; GV: 3,68). Kiểm tra chủ yếu tập trung vào giám sát việc thực hiện kế hoạch, trong khi việc sử dụng kết quả đánh giá để điều chỉnh nội dung và phương pháp giáo dục Phật giáo còn hạn chế. Điều này cho thấy kiểm tra – đánh giá chưa thực sự phát huy vai trò là công cụ cải tiến hoạt động quản lý giáo dục Phật giáo.

IV. CÁC BIỆN PHÁP QUẢN LÝ GIÁO DỤC PHẬT GIÁO Ở CÁC TRƯỜNG TRUNG CẤP PHẬT HỌC TỈNH ĐỒNG THÁP

4.1. Nâng cao nhận thức của cán bộ quản lý và giảng sư về vai trò của phương pháp giáo dục Phật giáo

a. Mục tiêu của biện pháp

Biện pháp này nhằm hình thành nhận thức đúng đắn, đầy đủ và thống nhất cho đội ngũ cán bộ quản lý và giảng sư về vị trí, vai trò và đặc thù của phương pháp giáo dục Phật giáo trong đào tạo Tăng Ni sinh. Mục tiêu không chỉ dừng lại ở việc hiểu phương pháp là công cụ truyền đạt kiến thức mà còn là phương tiện hình thành đạo hạnh, nhân cách tu sĩ, góp phần thực hiện mục tiêu đào tạo “giới – định – tuệ” của Phật giáo. Ngoài ra, biện pháp còn nâng cao nhận thức về ý nghĩa và vai trò của phương pháp giáo dục Phật giáo trong đào tạo Tăng Ni sinh, tạo sự thống nhất trong nhận thức và hành động của đội ngũ cán bộ quản lý và giảng sư.

b. Nội dung và cách thức thực hiện

Nhà trường cần tổ chức các hoạt động tuyên truyền, bồi dưỡng nhận thức như hội thảo khoa học, tọa đàm chuyên đề, sinh hoạt chuyên môn về phương pháp giáo dục Phật giáo. Nội dung bồi dưỡng tập trung vào:

- Mỗi quan hệ giữa phương pháp giáo dục với mục tiêu đào tạo Tăng Ni;
- Đặc trưng của phương pháp giáo dục Phật giáo như thân giáo, khẩu giáo, văn – tư – tu, tự chứng nghiệm;
- Yêu cầu đổi mới phương pháp trong bối cảnh hiện nay.

Bên cạnh đó, cần lồng ghép nội dung đổi mới phương pháp giáo dục Phật giáo trong các cuộc họp hội đồng sư phạm và tổ chuyên môn; khuyến khích giảng sư trao đổi kinh nghiệm giảng dạy gắn với thực hành tu tập và giáo dục đạo đức.

c. Điều kiện thực hiện

Có sự chỉ đạo thống nhất của Ban Giám hiệu; bố trí thời gian phù hợp cho các hoạt động bồi dưỡng; bảo đảm kinh phí và cơ chế khuyến khích giảng sư tham gia; tạo môi trường trao đổi học thuật cởi mở và tôn trọng truyền thống tu học.

4.2. Hoàn thiện công tác lập kế hoạch quản lý phương pháp giáo dục Phật giáo

a. Mục tiêu của biện pháp

Mục tiêu của biện pháp là nâng cao tính khoa học, tính hệ thống và tính khả thi của công tác lập kế hoạch quản lý phương pháp giáo dục Phật giáo, bảo đảm sự thống nhất giữa mục tiêu đào tạo, nội dung chương trình và phương pháp giáo dục; đồng thời khắc phục tình trạng lập kế hoạch mang tính hình thức, chưa gắn chặt với thực tiễn tu học.

b. Nội dung và cách thức thực hiện

Căn cứ kết quả đánh giá thực trạng phương pháp giáo dục Phật giáo, nhà trường xây dựng kế hoạch quản lý theo từng năm học và từng học kỳ. Kế hoạch cần xác định rõ: mục tiêu đổi mới phương pháp; nội dung quản lý; tiến độ thực hiện; lực lượng tham gia; tiêu chí đánh giá kết quả.

Kế hoạch phải gắn với chương trình đào tạo Phật học, đặc điểm trình độ và tâm sinh lý của Tăng Ni sinh, cũng như điều kiện cụ thể của từng trường. Trong quá trình xây dựng kế hoạch, cần phát huy vai trò tham gia của giảng sư và các bộ phận chuyên môn nhằm bảo đảm tính thực tiễn và khả thi.

c. Điều kiện thực hiện

Đội ngũ cán bộ quản lý có năng lực chuyên

môn và nghiệp vụ quản lý; có hệ thống tiêu chí và công cụ theo dõi việc thực hiện kế hoạch; có sự phối hợp chặt chẽ giữa Ban Giám hiệu và các tổ chuyên môn.

4.3. Đổi mới hình thức tổ chức thực hiện phương pháp giáo dục Phật giáo

a. Mục tiêu của biện pháp

Biện pháp này nhằm đa dạng hóa hình thức tổ chức thực hiện phương pháp giáo dục Phật giáo, chuyển từ mô hình dạy học thiên về truyền thụ tri thức sang mô hình giáo dục toàn diện, kết hợp giữa “học – tu – hành”, qua đó giúp Tăng Ni sinh hình thành tri thức Phật học gắn với đời sống tu tập.

b. Nội dung và cách thức thực hiện

Nhà trường tổ chức linh hoạt các hình thức giáo dục: kết hợp giữa giảng dạy trên lớp với pháp đàm, thiền tập, sinh hoạt tu học, công quả và hoạt động hồng pháp thực tế. Khuyến khích giảng sư vận dụng phương pháp thân giáo (nêu gương), khẩu giáo (thuyết giảng), văn – tư – tu (nghe – suy nghĩ – thực hành) trong từng hoạt động giáo dục.

Đồng thời, lồng ghép giáo dục Phật giáo trong các hoạt động ngoại khóa, khóa tu, sinh hoạt tập thể và hoạt động xã hội nhằm giúp Tăng Ni sinh trải nghiệm và chuyển hóa giáo lý vào đời sống.

c. Điều kiện thực hiện

Có thời gian biểu hợp lý giữa học tập và tu tập; bảo đảm cơ sở vật chất phục vụ sinh hoạt và thực hành; đội ngũ giảng sư có kinh nghiệm thực tiễn tu tập và năng lực tổ chức hoạt động giáo dục.

4.4. Tăng cường vai trò chỉ đạo của cán bộ quản lý trong quản lý phương pháp giáo dục Phật giáo

a. Mục tiêu của biện pháp

Mục tiêu của biện pháp là phát huy vai trò lãnh đạo, điều hành và định hướng của cán bộ quản lý trong việc tổ chức và triển khai phương pháp giáo dục Phật giáo, bảo đảm các hoạt động giáo dục được thực hiện thống nhất, đúng định hướng và đạt hiệu quả.

b. Nội dung và cách thức thực hiện

Ban Giám hiệu cụ thể hóa chủ trương đổi mới phương pháp giáo dục Phật giáo thành các văn bản chỉ đạo và hướng dẫn thực hiện. Phân công rõ trách nhiệm cho từng bộ phận và cá nhân trong quản lý và triển khai phương pháp giáo dục.

Thường xuyên theo dõi, hỗ trợ giảng sư trong quá trình giảng dạy và tổ chức hoạt động tu học; tổ chức họp giao ban định kỳ để kịp thời điều chỉnh kế hoạch và biện pháp thực hiện. Thực hiện chế độ động viên, khen thưởng đối với những cá

nhân có sáng kiến đổi mới phương pháp hiệu quả.

c. Điều kiện thực hiện

Có cơ chế phối hợp rõ ràng giữa Ban Giám hiệu, tổ chuyên môn và giảng sư; có quy định cụ thể về trách nhiệm và quyền hạn; có chính sách động viên, khuyến khích phù hợp.

4.5. Nâng cao hiệu quả kiểm tra, đánh giá việc thực hiện phương pháp giáo dục Phật giáo

a. Mục tiêu của biện pháp

Biện pháp này nhằm hoàn thiện công tác kiểm tra – đánh giá như một khâu phản hồi quan trọng, giúp điều chỉnh hoạt động quản lý và giảng dạy, bảo đảm việc đổi mới phương pháp giáo dục Phật giáo được thực hiện thực chất, không mang tính hình thức.

b. Nội dung và cách thức thực hiện

Xây dựng hệ thống tiêu chí đánh giá phù hợp với đặc thù giáo dục Phật giáo, bao gồm cả kết quả học tập Phật học, thái độ tu tập và hành vi đạo đức của Tăng Ni sinh. Kết hợp đánh giá thường xuyên với đánh giá định kỳ; kết hợp giữa đánh giá của cán bộ quản lý, tự đánh giá của giảng sư và phản hồi của Tăng Ni sinh.

Kết quả kiểm tra – đánh giá được sử dụng làm căn cứ điều chỉnh kế hoạch quản lý và phương pháp giáo dục, đồng thời là cơ sở để khen thưởng, động viên hoặc bồi dưỡng đội ngũ giảng sư.

c. Điều kiện thực hiện: Có công cụ đánh giá phù hợp và khả thi; đội ngũ cán bộ quản lý có năng lực đánh giá; có sự phối hợp tích cực của giảng sư và Tăng Ni sinh trong quá trình đánh giá.

4.6. Bảo đảm các điều kiện hỗ trợ cho quản lý phương pháp giáo dục Phật giáo

a. Mục tiêu của biện pháp

Mục tiêu của biện pháp là tạo nền tảng vật chất, tinh thần và cơ chế để hệ thống biện pháp quản lý phương pháp giáo dục Phật giáo được triển khai đồng bộ, liên tục và bền vững.

b. Nội dung và cách thức thực hiện

Đầu tư cơ sở vật chất phục vụ giảng dạy và tu học; bổ sung giáo trình, tài liệu Phật học và học liệu tham khảo. Xây dựng chính sách hỗ trợ giảng sư về chuyên môn và đời sống; tăng cường phối hợp giữa nhà trường với Giáo hội và các cơ sở Phật học khác trong đào tạo và bồi dưỡng đội ngũ.

Đồng thời, xây dựng môi trường tu học nghiêm túc, kỷ luật và giàu tính giáo dục, tạo điều kiện để phương pháp giáo dục Phật giáo được thực hiện một cách tự nhiên và hiệu quả.

c. Điều kiện thực hiện: Có sự quan tâm của lãnh đạo nhà trường và Giáo hội; có nguồn lực

tài chính và cơ sở vật chất; có cơ chế phối hợp rõ ràng giữa các lực lượng tham gia giáo dục.

V. KẾT LUẬN

Quản lý phương pháp giáo dục Phật giáo giữ vai trò quyết định trong việc nâng cao chất lượng đào tạo Tăng Ni sinh tại các trường Trung cấp Phật học tỉnh Đồng Tháp. Trên cơ sở phân tích thực trạng, bài báo đã đề xuất hệ

thống sáu biện pháp quản lý được xây dựng theo tiếp cận chức năng quản lý, bảo đảm tính logic, tính kế thừa và phù hợp với điều kiện thực tiễn. Các biện pháp không chỉ có ý nghĩa lý luận trong việc cụ thể hóa quản lý phương pháp giáo dục Phật giáo mà còn có giá trị thực tiễn, có thể vận dụng tại các cơ sở Phật học có điều kiện tương đồng.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bùi Minh Hiền, Nguyễn Vũ Bích Hiền (2015). Quản lý và lãnh đạo nhà trường. NXB Đại học sư phạm.
 Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2017). Hiến chương Giáo hội Phật giáo Việt Nam. Hà Nội.
 Nguyễn Thị Bình (2022). Quản lý phương pháp giáo dục Phật giáo, NXB Phật giáo, Hà Nội.
 Trần Kiểm (2008). Khoa học quản lý giáo dục. NXB Đại học sư phạm.